

Olustiga moralister

244 människor från 28 folk har på 10 veckor besökt 18 länder i 4 kontinenter och varit gäster hos 11 regeringar — det är en av många liknande uppgifter i de moraliska upprustarnas (MRA) senaste stora segerbulletin, utfärdad av Peter Howard i skriften "An idea to win the world". Tonen och siffrorna i dessa rapporter, under årtionden publicerade av Oxfordrörelsen och dess avläggare MRA, imponerar på vissa grupper; här är det tydligen fråga om en lika väldig som respektabel rörelse, säger man sig, och det är både korrekt och lovvärt att vara med. Andra, mera grätnna, blir tvärtom obehagligt berörda; det hela verkar för mycket reklam för en ny tvål eller ett nytt bilmärke. Men, svarar de välvilligt skeptiska, syftet är gott, och därför bör vi ursäkta de något grova metoderna, den flabbiga glädjen, skrytet, suggestionstekniken. För att nå massverkan behövs sådana fasoner; en Jesus från Narsaret skulle i våra dagar inte bli observerad utan stöd av radio, allsång, megafoner och ett lysande följande av furstar, ministrar och representanter för folk-rörelser. Låt oss därför med mildhet kritisera överdrifterna och välsägna det goda uppsåtet.

Nej, den positionen är billig undvikande. Den rörelse som under några dagar prunkat i Stockholm och nu flaxar vidare för att nästa år kunna tala om än flera "erövrade" länder, om än flera vänliga regeringar är motbudande just utifrån de moraliska åsikter den själv förklarar sig förfäktat. Tanklöshet, högfärd, lögn och förljugenhet utmärker den.

Är då inte dessa människor ärliga och välmående, är inte deras paroller förträffliga? Jo, på sätt och vis. Bedragare som vill skoja folk för att vinna fördelar i pengar och makt är de säkerligen inte. Men ärlighet och välmening, vunna utan reflexion, självprövning eller klarhetsvilja, är inte mycket värda. De urgamla parollerna om hederlighet, hjälpsamhet, uppriktighet och förståelse är inte bara värdelösa utan farliga om de blir medel att överskylla, avvisa, låtsleka med problemen, om de bara blir vingar för flykten från verkligheten.

"Det är en ren humbug att göra utfästelser om en förändrad värld genom enskilda människors omvändelse, bikt och syndabekännelse. Att sätta sitt hopp till ett lyckalighetstillstånd, grundat på enskilda människors omvändelse, är en ren förfälskning av historiens naturliga förlopp. Det gäller att skapa ett motstånd mot det onda av en helt annan och mera realistisk art än de glada och glatta förhoppningarna. Det finns en optimism som är enbart av onda, och det är den som går problemen och kardinalfrågorna förbi och som undviker svårigheterna genom att icke låtsas om dem."

Dessa ord skrevs av Torsten Fogelqvist om Oxfordrörelsen, de är lika tillämpliga på fortsättningen MRA. Talet om att världen blir bra om vi bara är snälla hör till konservatismens kända illusionistgrepp; frågor om praktiska åtgärder och reformer blir betydelselösa om man på detta sätt förskottlar paradiset (det ännu äldre greppet var att förklara människornas jordiska villkor likgiltiga, eftersom himmel eller helvetet väntade). En stor del av MRA:s propagandapresenterar dessa föreställningar, nedbadade till det i det närmaste meningslösa. Hör på Buchmans stora budskap: "Genom teknikens under kan vi tala i radio till miljoner. Genom Andens under kan Gud tala till var och en. När människan lyssnar talar Gud. När människan lyder handlar Gud. Detta är den revolution som skall göra slut på alla revolutioner genom att förvandla den mänskliga naturen och nyskapa individer och folk" osv. osv. Eller läs skådespelet "Frihet" och "Den försvinnande ön", fadda och knastrande tanketomma, med prat om en konflikt som biläggs genom att MRA gör alla goda och eniga. T. ex. i det sistnämnda aktstycket:

Vi driver bort hot och hopplöshet
och håller fruktan borta
Så regering och folk kan
lösningen bringa
Så nära inpå
Så nära dig
Det kommer normalt och
naturligt att ske med dig.

Närmare det rena "blah, blah" än dessa programskrifter kan man knappast komma.

Men förljugenheten glider nästan omärkligt över i den rena, klara lögnen. Man förskottlar paradiset genom att förklara att det redan (på vissa håll) har uppnåtts genom MRA:s insatser. Då Buchman

på våren 1939 uttalade att "moralisk upprustning kommer att leda till den tusenåriga freden" är detta trots allt mindre befängt och mindre stötande än då det deklarerades att rörelsen "är vår tids största revolution" eller att den "gjort revolutioner i femtio länder på en gång". Redan år 1929 hade Oxfordrörelsen enligt reklamhäftet "Vänd strömmen" lärt män av skilda partier och raser i Sydafrika "att samarbeta för sitt folk i en allt behärskande lojalitet mot Gud"; nu prisas på samma sätt rörelsens segrar i det land där under mellantiden rasförtrycket och konflikterna blivit vida skarpare. Från så gott som alla länder förmedlas liknande budskap om vunna segrar och bilagda motsättningar. Låt oss tro att människor som sprider dessa uppgifter är ärliga, låt oss också säga ifrån att det krävs en rejäl inflation av ärlighetsbegreppet för att det skall kunna användas om dem. Vad man gör är att förstora och reklamera obetydliga händelser och att sluta ögonen för de stora händelserna; att låt oss säga mr Buchman skakar hand med en neger i Johannesburg blir i denna förfälskning viktigare än Malans och Strydoms raslagar.

Att anskaffa personer som säger att MRA är bra eller åtminstone med sin närvaro hedrar rörelsens spektakel blir en huvuduppgift; sedan reser man vidare med en ständigt växande dossier av slarviga eller osanna intyg. Folk är vänliga; varför inte gå på festen, varför inte säga en artighet, det är ju så hyggliga och så enträgna

människor som rörelsen skickar att uppvakta. De professionellt religiösa är glada över ett stöd, hur bräckligt det än är, i dessa onda tider. Kungar och ministrar vinner genom att vara tillmötesgående en viss publicitet, i betänkliga fall kanske rent av en smula gott samvete. Garanter i mera anspråkslös ställning blir genom MRA kallade betydande och framstående; kammarherre Dickson lär nu i denna mening vara världsberömd. Personer med tvivelaktigt anseende får utan besvär genom att uppmuntra MRA ett inför världen reklamerat moraliskt alibi. Före nazisterna Oberländer, Chiang Kai-shek och Nasser hör till de mest entusiastiska intygsgivarna. Enligt Chiang Kai-shek är MRA:s besök "den bästa utländska hjälp som Kina har erhållit"; Nasser har mellan de väldsamma utfallen mot Israel fått tid att deklarerat att MRA:s "principer och mål är högt skattade i Egypten, där alla ansträngningar görs för att återställa moraliska värden, social rättvisa, mänsklig värdighet och frihet". Rörelsen är inte sparsmakande; även en medlem av Mau Mau, stolt presenterad som massmördare, redovisas i rapporterna på grund av sin vilighet att kämpa för MRA.

Denne enkle mans vittnesbörd bör emellertid inte undanskymmas det välkända faktum att man främst vänder sig till folk med hög social ställning; snobberiet är rörelsens livsluft. Att Oxfordrörelsen undvek att ta avstånd från nazismen sammanhänger med detta; denna hållning gjorde ett ombyte av namn ofrånkomligt. När det gäller kommunismen finns inte dessa hänsyn, och MRA reklamerar ofta som ett bålverk mot den kommunistiska faran. Det är ett sällskap man skäms för i striden mot den röda nazismen.